

TÔN GIÁO Ở NƯỚC NGOÀI

**CHỦ NGHĨA KHỦNG BỐ ISLAM GIÁO CỤC ĐOAN
THỜI HẬU BIN LADEN**

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Ngay sau khi Tổng thống Hoa Kỳ Barack Obama chính thức tuyên bố với thế giới rằng, đêm ngày 1 rạng sáng ngày 2 tháng 5 năm 2011 trùm khủng bố quốc tế Osama Bin Laden đã bị lực lượng đặc nhiệm của Hải quân Hoa Kỳ tiêu diệt tại thành phố Abbottabad của Pakistan, cả thế giới đã bị chấn động. Những sự kiện “hot” nhất trước đó như đám cưới Hoàng gia Anh, Thánh Lễ phong Chân Phúc cho Cố Giáo hoàng Gioan Phaolô II, v.v... mau chóng được giới truyền thông quên đi và thay vào đó là những bình luận với các ý kiến khác nhau, thậm chí trái ngược nhau về cái chết của vị thủ lĩnh tối cao của phong trào Al-Qaeda. Một loạt câu hỏi được đặt ra, đại loại như: Liệu có thể coi chiến dịch tiêu diệt Osama Bin Laden là chiến thắng căn bản đối với phong trào Thánh chiến (Jihad) trên toàn thế giới? Phải chăng Al-Qaeda chỉ là một trong số các tổ chức của khuynh hướng cấp tiến trong thế giới Islam giáo? Phải chăng viên đạn bắn chuẩn xác vào mắt đã giết chết vị thủ lĩnh của các chiến binh Islam giáo, nhưng dùng các phương pháp bạo lực không thể tiêu diệt được chính bản thân hiện tượng này?

Nửa tháng sau ngày Osama Bin Laden bị hạ sát, ngày 18 tháng 5 năm 2011 kênh truyền hình Al-Jazeera trích dẫn nguồn tin từ lực lượng an ninh Pakistan cho biết tổ chức khủng bố Al-Qaeda đã chỉ định Saif Al-Adel, quốc tịch Ai Cập lên làm lãnh đạo tạm thời của tổ chức này. Saif Al-Adel tiếng Ả-rập có nghĩa là “Thanh gươm công lí”. Tên này nguyên là một cựu binh Ai Cập, đã từng lên kế hoạch đánh bom các sứ quan Hoa Kỳ ở Nairobi và Dar es Salaam vào năm 1998 và thiết lập các trại huấn luyện quân khủng bố vào những năm 90 thế kỉ XX. Nhưng y lại phản đối vụ khủng bố ngày 11 tháng 9 năm 2001 vào nước Mỹ vì cho rằng nó quá khích và có thể gây ra những phản ứng có hại cho Al-Qaeda từ phía Hoa Kỳ.

Saif Al-Adel trong những năm 80 thế kỉ trước đã từng tham chiến ở Afghanistan. Sau khi chế độ Taliban sụp đổ mùa đông năm 2001, tên này đã chạy sang Iran và từ nước này chỉ thị cho chi nhánh Al-Qaeda ở Ả-rập Xêút tiến hành chiến dịch khủng bố ở vương quốc này,

^{*}. TS., Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

mở đầu là vụ đánh bom ở Riyadh vào tháng 5 năm 2003.

Sau một thời gian bị giam giữ tại gia ở Iran, Saif Al-Adel được nhà chức trách nước này thả và y đã trở lại hoạt động ở khu vực biên giới Pakistan- Afghanistan. Theo Benotman, người đã từng tham gia lãnh đạo *Nhóm kháng chiến Islam giáo Libya* (LIFG) trước đây có liên quan tới Al-Qaeda, vai trò mà Saif Al-Adel nắm giữ trong tổ chức này không phải là lãnh đạo toàn diện mà chỉ chịu trách nhiệm tổ chức lực lượng và hành động. Vai trò của tên này trong tổ chức Al-Qaeda lúc Bin Laden còn sống tương tự như một tham mưu trưởng của tổ chức này. Một số nguồn tin lúc đó dự đoán, người lãnh đạo chính thức của Al-Qaeda sẽ là Ayman Al-Zawahiri, một phó tướng của Bin Laden. Và điều dự đoán này đã trở thành hiện thực khi ngày 16 tháng 6 năm 2011 trên trang web của các chiến binh Islam giáo do bộ phận truyền thông của Al-Qaeda điều hành xuất hiện tuyên bố của tổ chức này khẳng định Ayman Al-Zawahiri đã trở thành chỉ huy cao nhất của Al-Qaeda, đồng thời cảnh báo rằng tổ chức khủng bố này sẽ tiếp tục cuộc Thánh chiến chống Mỹ và Israel dưới sự lãnh đạo của ông ta. Sheish Ayman Al-Zawahiri cũng là người Ai Cập, năm nay (2011) 60 tuổi, từng là một bác sĩ phẫu thuật mắt. Khi còn ở Ai Cập, ông ta đã phải ngồi tù 3 năm và từng dính líu đến vụ ám sát cựu tổng thống nước này Anwar Sadat năm 1981 và vụ thảm sát khách du lịch tại thành phố Luxor năm 1997. Vào giữa những năm 80 thế kỷ XX ông ta rời Ai Cập sang Ả-rập Xê-út, rồi tới Peshawar ở vùng Tây-Bắc Pakistan. Từ đây ông ta

sang Afghanistan tham gia lực lượng của Bin Laden. Nhiều nguồn tin cho rằng, chính nhân vật này là người đã lên kế hoạch chỉ đạo các cuộc tấn công ngày 11 tháng 9 năm 2001 vào nước Mỹ. Ngay sau khi nhận được thông tin Ayman Al-Zawahiri được bầu làm thủ lĩnh mới của Al-Qaeda, các quan chức quân sự Mỹ đã tuyên bố sẽ tìm diệt vị thủ lĩnh mới này như đã từng truy lùng và tiêu diệt Bin Laden, mặc dù họ không đánh giá cao tên trùm khủng bố mới này như đối với Bin Laden.

Nói qua đôi nét như vậy để thấy rằng, tuy tên trùm khủng bố đã bị tiêu diệt, nhưng tổ chức Al-Qaeda vẫn còn đó và vẫn còn đó nỗi ám ảnh của nhân loại về chủ nghĩa khủng bố toàn cầu mà chủ nghĩa Islam giáo cực đoan là nòng cốt.

Bây giờ chúng tôi quay trở lại một số bình luận của giới truyền thông, của các nhà lãnh đạo tôn giáo, các nhà ngoại giao, các nhà nghiên cứu Islam giáo về cái chết của tên trùm khủng bố và về chủ nghĩa khủng bố hậu Bin Laden.

Theo hãng tin Rianovosti, ngày 12 tháng 5 năm 2011, trong cuộc trả lời phỏng vấn của Moskovskie Novosti Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Liên bang Nga Sergei Lavrov cho rằng, Mỹ có quyền tiêu diệt trùm khủng bố Osama Bin Laden của Al-Qaeda theo quy định của luật pháp quốc tế. Luật pháp quốc tế mà ông nói tới ở đây là nghị quyết của Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc công nhận quyền tự vệ của Hoa Kỳ sau sự kiện ngày 11 tháng 9 năm 2001. Vị Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Liên bang Nga nhấn mạnh rằng, quyền tự vệ đó không bị giới hạn.

Theo ông, việc tiêu diệt tên trùm khủng bố này là bước tiến lớn trong cuộc chiến chống lại chủ nghĩa khủng bố toàn cầu, nhưng đó chưa phải là dấu chấm hết cho các tổ chức khủng bố⁽¹⁾.

Báo chí Ảrập nói gì về cái chết của Bin Laden?

Để trả lời câu hỏi này chúng tôi chọn hai tờ báo tiêu biểu được phát hành rộng rãi ở các nước Ảrập nhưng lại được in ở London, thủ đô nước Anh và được các thành viên của Hoàng gia Ảrập Xêút (Arab Saudi) tài trợ. Đây là hai tờ báo lớn của thế giới Ảrập, tương tự như kênh truyền hình Al-Jazeera, với tư tưởng độc lập và đội ngũ phóng viên quốc tế. Đó là tờ *Al-Sharq Al-Awsat* và *Al-Hayat*. Những bình luận của hai tờ báo này về cái chết của Bin Laden đã được Grigory Kosach, Giáo sư thuộc tổ bộ môn Phương Đông hiện đại của Khoa sử học, Chính trị học và luật học thuộc đại học RGGU, Liên bang Nga, tập hợp trong bài *Nửa năm trước đây cái chết của Bin Laden đã là một cú sốc* đăng trên *Báo Độc lập-Tôn giáo* (Tiếng Nga) ngày 1 tháng 6 năm 2011.

Ngày 3 tháng 5 năm 2011, tức là chỉ 2 ngày sau cái chết của Bin Laden trên các tờ báo này đã xuất hiện những bài bình luận đầu tiên. Tariq Al-Hamid, người Ảrập Xêút, Tổng biên tập tờ *Al-Sharq Al-Awsat* trong bài *Bin Laden đã bị giết tại nhà riêng* viết: “Một con người đã bị tử nạn, người mà từ lâu đã trở thành biểu tượng của thanh niên Ảrập Xêút, của thanh niên các nước Vùng Vịnh và Yemen”. Bin Laden “biết kiếm tiền nhờ sự quỳên góp và buôn bán từ ma túy đến kim cương”. Cái chết của ông ta làm cho

“thế giới tốt đẹp hơn”⁽²⁾. Còn Tổng biên tập tờ *Al-Hayet*, ông Hassan Sherbel, người Li Băng (Lebanon) trong bài *Osaman không còn nữa* nhấn mạnh: “Mấy tháng trước khi chết Bin Laden đã bị thất bại: những người tham gia cuộc phản kháng ở Tunisia, những người đến quảng trường Tahrir ở Cairo đều không mang theo ảnh của ông. Tên ông cũng không được nhắc tới ở Yemen và Libya. Các cuộc cách mạng đã nói bằng một ngôn ngữ khác, đòi đa nguyên, thay đổi giới thượng lưu cầm quyền, minh bạch, tôn trọng dư luận và hội nhập vào thế giới hiện đại”. “Tên tuổi của Bin Laden đã được lật sang trang khác”, nhưng điều này không có nghĩa là “chủ nghĩa khủng bố đã hết thời”.

Rất có thể, ý tứ chính trong các bài báo này nhằm làm lu mờ hình ảnh của thủ lĩnh Al-Qaeda, đối lập ông ta với chàng thanh niên người Tunisia tên là Bu Azizi làm nghề bán rau quả để kiếm sống. Khi bị cảnh sát quấy nhiễu, cản trở việc kinh doanh của mình, Bu Azizi đã tự thiêu và trở thành biểu tượng của phong trào phản kháng chống chính phủ ở Tunisia và lan sang nhiều nước khác trong thế giới Ảrập⁽³⁾. Nếu như Bin Laden là hình ảnh của một tên trùm khủng bố

1. Xem: *Nga công nhận quyền hạ sát Bin Laden của Mỹ*. [hn.24h.com.vn/tin-tuc-trong-ngay/ Nga - cong - nhan - quyen - ha - sat - Bin - Laden - cua - Mỹ - C46a 377801.html](http://hn.24h.com.vn/tin-tuc-trong-ngay/Nga-cong-nhan-quyen-ha-sat-Bin-Laden-cua-Mỹ-C46a377801.html)

2. Các câu trích từ hai tờ báo Ảrập nói trên đều lấy từ bài của Grigory Kosach: *Nửa năm trước đây cái chết của Bin Laden đã là một cú sốc*. <http://religion.ng.ru/politic/2011-06-01/5BinLaden.html>

3. Xin tham khảo thêm: Nguyễn Văn Dũng. *Islam giáo chính trị trong cuộc “Cách mạng màu” ở các nước Trung Đông và Bắc Phi*. Tạp chí *Nghiên cứu Tôn giáo*, số 5 – 2011, tr.50-60.

khát máu, thì Bu Azizi lại hi sinh bằng cách tự thiêu vì sự cải tổ nền dân chủ trong thế giới Ả-rập.

Ngày 11 tháng 5 năm 2011, Al-Bushra Badriyya, người Ả-rập Xêút, bình luận viên của tờ Al-Hayat, trong bài: *Bin Laden đã ra đi, Bu Azizi đã đến* viết như sau: “Khi tổ chức các cuộc tấn công của Al-Qaeda, Bin Laden đã buộc thế giới coi người Ả-rập và người Islam giáo là những tên khủng bố. Bu Azizi đã lấy lại sự tôn trọng cho người Ả-rập. Bin Laden đã chết khi Bu Azizi xuất hiện. Người Ả-rập và người Islam giáo muốn có một vị cứu tinh xuất hiện để chiến đấu vì họ, muốn có một huyền thoại để họ gắn với những giấc mơ của mình. Bu Azizi đã buộc họ phải tin rằng, chỉ có lương tri và trí tuệ mới có thể trở thành vị cứu tinh”. Al-Bushra Badriyya viết tiếp: “Nếu sáu tháng trước đây Bin Laden chết đi, thì cái chết của ông ta đã gây một cú sốc, bởi vì người Ả-rập và người Islam giáo cảm thấy bị tuyệt vọng. Họ muốn có một lịch sử anh hùng, họ cho rằng những lỗi lầm của họ được đền bù bằng cuộc Thánh chiến cao cả chống lại những người mà họ coi là kẻ áp bức. Họ coi Osama Bin Laden là thần tượng của Islam giáo, họ khâm phục ông ta bởi vì ông ta chống lại các chế độ và các lực lượng đặc biệt”.

Cũng trong ngày 11 tháng 5 năm 2011, bình luận viên của tờ Al-Sharq Al-Awsat, Bassem Al-Jisr, người Ai Cập, đã viết bài: *Sự tiêu diệt Bin Laden và mùa xuân Ả-rập*. Trong bài viết của mình tác giả cho rằng, “cái chết chính trị” của thủ lĩnh Al-Qaeda xảy ra sớm hơn “cái chết thể xác”. Tác giả bài báo viết: “Ông ta (tức

Bin Laden - N.V.D) đã thất bại khi thế hệ mới của thanh niên Ả-rập và thanh niên Islam giáo đã chọn con đường khác dẫn tới sự giải phóng thực sự, con đường của mùa xuân Ả-rập”. Bassem Al-Jisr đặt câu hỏi: “Liệu các thế hệ mới này có thể tận dụng được cái cơ hội mà họ đã trao cho nhân dân của mình?”

Sự tiêu diệt Bin Laden sẽ ảnh hưởng như thế nào đối với sự tồn tại của Al-Qaeda?

Trả lời câu hỏi này, ngày 3 tháng 5 năm 2011, bình luận viên người Palestin của tờ Al-Sharq Al-Awsat, Ali Ibrahim, trong bài *Về Bin Laden và Haniyeh* đã viết: “ Sự tiêu diệt Bin Laden hình như không chấm dứt được chủ nghĩa khủng bố. Nhưng trong suốt những năm gần đây, Bin Laden chỉ là biểu tượng, khi hướng tới ông ta, các nhóm khủng bố địa phương đã thực hiện các hành động ở quy mô cục bộ. Điều quan trọng hơn là ở chỗ, những cơn gió của sự thay đổi ở khu vực đã tạo ra ý tưởng và hành động cho những mạng lưới vốn là một bộ phận của quá khứ khi còn Bin Laden và Al-Zawahiri. Chủ nghĩa khủng bố đã lợi dụng các chế độ để biện minh với thế giới về sự tồn tại của chúng trước sự gia tăng bất bình của nhân dân. Bin Laden chỉ là mặt trái của đồng tiền mà người ta gọi là *chuyên chế*”.

Ngay sau đó, ngày 4 tháng 5 năm 2011, bình luận viên người Ai Cập của tờ Al-Sharq Al-Awsat, Fundy Maamum, đã công bố bài viết dưới nhan đề *Al-Qaeda chết sớm hơn Bin Laden*. Tác giả bài báo nhấn mạnh: “Dỡ bỏ các chế độ đang tồn tại ở khu vực, có nghĩa là dỡ bỏ nhiều

thứ. “Cái nhiều thứ” này bao gồm cả sự thay đổi địa vị của mạng lưới khủng bố Al-Qaeda và khủng bố xuất hiện bởi vì đã tồn tại các chế độ độc tài ở Ai Cập, Tunisia và các nước khác. Các chế độ này cố gắng bảo vệ mình khỏi áp lực của cộng đồng quốc tế. Nhưng phải chăng ngày nay, sau khi các cuộc cách mạng nhân dân đã xảy ra, Al-Qaeda vẫn tiếp tục tồn tại ở Ai Cập hoặc Tunisia?” Cuối cùng bài báo đã kết thúc bằng những lời lẽ sau: “Al-Qaeda đã chết trước Bin Laden, quân bài Al-Qaeda và quân bài Bin Laden đã bị đốt cháy, nhưng đến lượt những quân bài khác xuất hiện”.

Các nhà báo của hai tờ báo nói trên không có ý cho rằng, hiện tượng đặc biệt Al-Qaeda là hậu quả nào đó của chính sách của Mỹ đối với thế giới Ả-rập. Ngày 4 tháng 5 năm 2011 nhà bình luận người Li Băng, Abdallah Iskandar của tờ Al-Hayat trong bài *Liệu chủ nghĩa khủng bố đã kết thúc chưa?* viết như sau: “Các phong trào Islam giáo ngày nay đang nhấn mạnh rằng, điều quan trọng là ở chỗ Bin Laden đã tiến hành Thánh chiến, chứ không phải ở chỗ khi đi theo con đường Thánh chiến ông ta “đã mắc nhiều sai lầm” mà vì những sai lầm đó nhiều người Islam giáo đã bị chết giống như những sai lầm tất nhiên đối với người chiến binh”. Tác giả bài báo nhận xét: “Các phong trào đó cho rằng, *những sai lầm* của Bin Laden xuất phát từ chính sách áp bức do Phương Tây tiến hành đối với người Islam giáo”. Abdallah Iskandar cho rằng, “không phải bạo lực có lỗi mà là *sự khước từ* mục đích của bạo lực”. Vì thế cho nên,

“các đại biểu của một số phong trào Islam giáo gọi Bin Laden là người tử vì đạo (martur) và là chiến binh Islam giáo (Mujahideen) khi biện minh cho những hành động khủng bố do ông ta thực hiện”. Tác giả bài báo đặt câu hỏi: Phải chăng điều này ngày nay không còn nguy hiểm khi “lợi dụng sự lớn mạnh của các phong trào phản kháng, Islam giáo chính trị cố gắng củng cố địa vị của mình khi nói về dân chủ?”.

Theo quan điểm của các tác giả hai tờ báo nói trên, vấn đề không chỉ ở chỗ Islam giáo chính trị có khả năng củng cố địa vị của mình. Đang tồn tại những cơ sở nên tảng quan trọng hơn góp phần bảo tồn hiện tượng khủng bố ngay cả trong trường hợp khi Al-Qaeda không còn là “một tổ chức thống nhất” sau khi đã lật đổ chính quyền “Taliban” và tiến hành chiến dịch truy quét và bắt giam những người ủng hộ chính quyền này. Điều này được đề cập tới trong bài *Điều gì xảy ra sau khi giết chết Bin Laden?* của Osman Mirghani, nhà bình luận người Ai Cập, đăng trên tờ Al-Sharq Al-Awsat ngày 4 tháng 5 năm 2011. Theo tác giả bài báo, vị trí của tổ chức Al-Qaeda được thay thế bằng “nhiều cơ cấu độc lập hướng vào Al-Qaeda”, còn bản thân Al-Qaeda hiện nay, “đó là một mạng lưới thông tin để bình luận các sự kiện và tuyên truyền việc thực hiện các sự kiện đó”. Tuy nhiên, cuộc xung đột Ả-rập-Israel vẫn chưa được giải quyết. Điều này quan trọng hơn ở chỗ những cơ cấu “hướng vào Al-Qaeda” đang chiến đấu “không phải với Israel mà là chống lại chính đất nước mình”. Những cơ cấu độc lập này

“muốn giành chính quyền, trong khi vẫn ba hoa nói về sự đau khổ của người Palestin, rằng Mỹ là kẻ che chở cho Israel và khai thác sự không có hòa bình ở Trung Đông”. Osman Mirghani nhấn mạnh: “Hiện nay những làn gió thay đổi đang thổi ở khu vực, các cuộc cách mạng và bạo loạn đang xảy ra”. Nhưng những sự thay đổi này “sẽ không vững chắc nếu thiếu hòa bình và ổn định và những điều này phụ thuộc vào việc giải quyết vấn đề Palestin”.

Đồng thời vẫn còn những nguyên nhân khác của chủ nghĩa khủng bố. Điều này được đề cập tới trong bài *Osama bị giết. Bức tranh thù hận liệu có được xóa bỏ* của nhà bình luận người Ả-rập Xêút, Mashari Al-Zaidi, đăng trên tờ Al-Sharq Al-Awsat ngày 3 tháng 5 năm 2011. Theo tác giả bài báo, khả năng xuất hiện bức tranh này liên quan tới việc “nhiều người trong chúng ta nhìn Bin Laden như một người anh hùng dân tộc và thần thánh hóa ông ta”. Điều này được chứng minh qua việc, khi sự kiện ngày 11 tháng 9 năm 2001 xảy ra, nó đã được các đám đông người Islam giáo, trong đó có nhiều trí thức chào đón. Theo Al-Zaidi, tác giả bài báo, hiện tượng Bin Laden (cũng như các hiện tượng Sayyid Qutb ở Ai Cập hay Dzhuhaymana ở Ả-rập Xêút, người đã chiếm Thánh đường chính ở Mecca năm 1979), bắt nguồn từ câu trả lời cho câu hỏi: “Trở thành người Islam giáo có nghĩa là thế nào?” Liệu câu trả lời cho câu hỏi này của các nhà thần học Islam giáo quan phương, trước hết là của các nhà thần học Ả-rập Xêút có khác với câu trả lời của Al-Qaeda không? Theo bài báo

của Al-Zaidi, thì sự khác biệt này khó nhận thấy: các nhà thần học Ả-rập Xêút “về mặt tư tưởng và chính trị theo đuổi đường lối của Sayyid Qutb” và điều này có nghĩa là “Bin Laden được giáo dục trong lòng chủ nghĩa cấp tiến của “Những người anh em Islam giáo”. “Bức tranh thù hận” xuất hiện không phải là do kết quả hoạt động của “CIA đã đào tạo ra Bin Laden trong thời kì “chiến tranh lạnh”, không phải do “sự can thiệp của Liên Xô vào Afghanistan”, mà nó là kết quả của “kinh nghiệm lịch sử và xã hội” của thế giới Ả-rập.

Ngày 4 tháng 5 năm 2011, trên tờ Al-Sharq Al-Awsat xuất hiện bài *Chủ nghĩa Bin Laden (Binladenism) là gì?* của Yousef Al-Dana, người đồng hương của Al-Zaidi. Tác giả bài báo viết: “Chiến lược ngăn chặn toàn diện sự tiêu diệt của chủ nghĩa khủng bố là sự đối xử với văn hóa”. Căn bệnh của “chủ nghĩa Bin Laden” được Yousef Al-Dana coi như một hệ tư tưởng đã làm tổn thương không chỉ “những người ủng hộ thủ lĩnh đã bị tiêu diệt của Al-Qaeda” mà còn làm tổn thương “nhiều đại diện của giới thượng lưu tinh thần, những người đang truyền bá tư tưởng về bản sắc và chủ nghĩa chống toàn cầu hóa”. “Giới thượng lưu tinh thần này là đội quân thứ năm của bọn khủng bố”. Kết quả của tình hình này chỉ có thể dẫn đến “cao trào của một làn sóng mới những người ủng hộ Al-Qaeda” đang khai thác lò lửa căng thẳng ở Yemen, Libya và Maghreb.

(Kì sau đăng tiếp)